

УДК 373.3:001.895](477+4-ЄС)
DOI: 10.31499/2706-6258.2.2019.178456

ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ

Дячук Павло, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії початкового навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0003-0445-5953

E-mail: pavelitsme@ukr.net

Перфільєва Людмила, кандидат біологічних наук, доцент кафедри теорії початкового навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0003-4538-6640

E-mail: plp50@ukr.net

У статті розглядається проблема запровадження новітніх технологій у навчання школярів початкової школи в Україні та країнах Євросоюзу. Теоретично обґрунтовано ефективність застосування інноваційних засобів у роботі з учнями початкової школи в Україні та закордоном. Проаналізовано впровадження освітніх технологій у навчально-виховний процес початкового шкільного закладу та досліджена інноваційна діяльність, як засіб вдосконалення системи роботи з дітьми в Україні та країнах ЄС. Встановлено, що застосування новітніх технологій під час вивчення навчальних дисциплін у початковій школі сприятиме ефективному розвитку і модернізації навчального процесу і розвитку початкової школи в цілому. З'ясовано, що новітні технології є суттєвими чинниками формування компетенцій молодшого школяра.

Ключові слова. Вчитель, навчання, початкова школа, новітні технології, Україна, країни Євросоюзу, модернізація.

IMPLEMENTATION OF INNOVATION TECHNOLOGIES FOR THE EDUCATION OF ELEMENTARY SCHOOL PUPILS IN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

Diachuk Pavlo, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Chair of Elementary Education Theory, Faculty of Primary Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0003-0445-5953

E-mail: pavelitsme@ukr.net

Perfileva Liudmyla, PhD in Biological Sciences, Associate Professor, chair of Elementary Education Theory, Faculty of Primary Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0003-4538-6640

E-mail: plp50@ukr.net

The article deals with the problem of implementation of innovation technologies for the education of elementary school pupils in Ukraine and the European Union countries. The efficiency of application of innovative facilities in work with elementary school pupils in Ukraine and abroad is theoretically proved in the research. Implementation of educational technologies in teaching and educational process of primary school institution is analysed and innovative activity as a means of improvement of

the system of work with children in Ukraine and EU countries is investigated.

It is established that the application of innovation technologies while studying academic disciplines in elementary school will help the effective development and modernization of educational process and, in general, the development of elementary school.

It is revealed that innovation technologies are important factors for the formation of competences of elementary school pupils.

Combinatorial technologies have considerable amounts of pedagogical opportunities of use in elementary schools of different countries of the world.

It is proved that when using modern methods of training in Ukraine, the tendency to growth of economic level of the country is observed.

Keywords: *teacher, teaching, elementary school, innovation technologies, Ukraine, European Union countries, modernization.*

Останнім часом, у більшості країн Європи і в Європейському співтоваристві, розпочатий новий період розвитку шкільної освіти, який характеризується як період підвищення якості та результативності.

За нових умов на освіту було покладено завдання підготовки громадян, які б володіли необхідними характеристиками для успішного функціонування у сучасному світі, адже швидкість змін призводить до того, що набуті індивідами знання та навички дуже швидко втрачають свою цінність.

За даними О. І. Локшиної зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу і підвищення якісного рівня освітніх послуг та, відповідно, отриманих учнями знань стало панівною ідеєю у період посилення ефективності та виваженості, що було спричинено новими завданнями, які ЄС проголосив на межі століть в умовах загострення існуючих та появи нових викликів. Новою для більшості країн Євросоюзу постала проблема оцінювання роботи школи як самодостатньої підсистеми. Акцент при цьому почав робитися на таких інноваційних аспектах, як самооцінювання та оцінювання колегами [4].

Г. Беккер, Ф. Ваніскотт, Л. Вьосманна, Дж. Мінсер, Т. Шульц, та Г. Щюц розглядають освіту як ключовий інструмент формування людського капіталу – сукупності знань, умінь та навичок індивіда, які використовуються ним для задоволення власних та суспільних потреб.

На семінарі Ради Європи у Парижі наголошувалося на значенні тісного зв'язку між якісними знаннями отриманими у початковій школі та вміннями випускників шкіл, як обов'язкової умови конкурентоспроможності систем освіти країн Європи та світу.

Усвідомлюючи важливість забезпечення високої якості шкільної освіти, європейські країни розпочинають масштабні кампанії з її трансформації у «якісному» напрямку. Так, наприклад, метою освіти в цей період проголошується у Данії – посилення ринкової зорієнтованості шляхом підвищення ролі споживачів освітніх послуг; розвиток навчальних програм для ефективно підготовки і виходу на ринок праці; підвищення якості та ефективності освітніх послуг.

У Франції метою освіти стає підвищення якості освітніх можливостей; забезпечення всіх верств населення кваліфікаціями високого рівня та адекватною підготовкою для праці.

В Англії спостерігається підвищення освітніх стандартів на всіх освітянських рівнях; досягнення найбільш ефективної віддачі від ресурсів, що вкладаються в освіту, та підвищення їх ефективності використання.

Метою закордонних науковців є створення національних систем моніторингу якості освіти, і як результат – Естонія, Ірландія, Латвія, Польща, Словаччина, Словенія, Фінляндія та Чехія визнані країнами, які демонструють найкращі результати шкільної освіти.

Дев'ять країн – Ірландія, Кіпр, Литва, Польща, Словаччина, Словенія, Фінляндія, Чехія та Швеція вже досягли показника, визначеного Брюсселем на 2020 р. Втім, лідерами тут, безперечно, є Литва, Кіпр та Польща, які демонструють значну динаміку у порівнянні з іншими країнами Євроспільноти [4].

У роботах, присвячених історичній проблемі активізації і модернізації шкільного процесу через індивідуалізацію навчання (Л. Давидов, Д. Дьюї, Д. Ельконін, В. Занков, А. Маслоу, К. Роджерс, В. Серіков, І. Якиманська та ін.), висувалися різноманітні принципи і шляхи розвитку школи.

У нових концепціях особистісно-орієнтованого навчання (В. Бондар, Г. Коберник, О. Коберник, О. Комар, О. Локшина, О. Пометун, Л. Піроженко, О. Савченко, І. Шапошнікова та ін.) підсилюється гуманістична спрямованість процесу навчання; розглядається особистість, яка, крім соціальних якостей, наділена суб'єктивними властивостями, здатність до вибору, рефлексії, саморегуляції та ін. [5].

Для досягнення цих постулатів саме на школу покладається велика відповідальність за підготовку людини до життя, за формування її громадянської думки. Адже тільки через діяльність в колективі людина входить у суспільство. Такими колективами для дитини є сім'я та школа. Процес навчання – це не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову учня, а його напружена розумова робота в цьому процесі. Пояснення й демонстрація, самі по собі, ніколи не дадуть справжніх стійких знань. Учні повинні мати цілком інші навички: думати, розуміти суть речей, осмислювати і вже на основі цього вміти шукати потрібну інформацію, практикувати її та застосовувати в конкретних умовах, формулювати та відстоювати конкретну думку. Різноманітність та велика кількість сучасних інноваційних педагогічних технологій вимагає від вчителів пильної уваги, відповідної підготовки до їх вибору та впровадження в навчально-виховний процес початкової школи. Інноваційна діяльність передбачає сформованість у вчителя найвищого ступеня педагогічної творчості, оскільки суть такої діяльності передбачає оновлення педагогічного процесу, внесення прогресивного у традиційну систему навчання й виховання [2].

Мета статті – теоретично обґрунтувати ефективність застосування інноваційних засобів у роботі з учнями початкової школи в Україні та закордоном. Проаналізувати впровадження освітніх технологій у навчально-виховний процес початкового шкільного закладу та дослідити інноваційну діяльність, як засіб вдосконалення системи роботи з дітьми в Україні та закордоном.

Економічний успіх країн ЄС починає визначатися не лише рівнем промислового чи сільськогосподарського виробництва, а й інформаційними потоками та використанням нових знань. У цих умовах найбільш цінними якостями працівників, поряд з високим професіоналізмом, стають уміння ефективно управляти інформацією, самостійно приймати рішення та постійно удосконалювати знання.

Новий підхід до характеру й рівня професійної діяльності сучасного вчителя пов'язаний з бажанням відійти від стереотипів у навчанні, вихованні та розвитку особистості. Він передбачає індивідуально-творчу діяльність педагога, здатного

створити й запровадити нові технології, що ефективно реалізують вимоги особистісно-орієнтованого освітнього простору.

Таким чином, одним з найважливіших стратегічних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації вищої освіти України є забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні міжнародних стандартів. Розв'язання цього завдання можливе за умови зміни педагогічних методик та впровадження інноваційних технологій навчання.

Кожному вчителю перш за все слід розуміти, що корінні зміни мають відбутися в його власній професійній діяльності, в роботі його учнів, знати яким чином можна забезпечувати високу якість навчання та виховання в сучасній школі. Вчителю насамперед потрібні ерудиція й палке бажання позбутися всього застарілого, всього, що гальмує підготовку школярів до життя. Для реалізації цих змін, вчитель повинен застосовувати активні або інтерактивні моделі навчання.

Сучасний урок вимагає від педагога оптимального поєднання індивідуальної, парної, групової і колективної форм організації навчальної діяльності учнів. Виховний та розвивальний характер навчально-пізнавальної діяльності на уроці поглиблюється за умови постійного включення учнів у різні ситуації. Завдяки новітнім технологіям засвоєння матеріалу є наслідком спілкування між тими, хто вчить і хто вчиться, тобто між тими, хто має певні знання й досвід та тими, хто їх здобуває. Уміння і бажання навчатися – це той фундамент, який закладає вчитель. Тому перед кожним уроком потрібно шукати відповідь на «вічне» запитання: як побудувати навчальну роботу, щоб вона викликала емоційне піднесення у школярів; неодмінно позитивно впливала на їхні почуття і мислення; збагачувала їх досвідом самостійних пошуків та роздумів.

Інноваційність – як принцип педагогіки, забезпечує умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку та досягнення власної і суспільної мети.

Відомі нині педагогічні технології насамперед такі, що найчастіше використовуються на практиці, можна певним чином класифікувати: структурно-логічні, інтеграційні, ігрові, тренінгові, інформаційно-комп'ютерні, діалогові та інше.

У середньовіччі використання пасивних методик було виправдане. Вчитель мав можливість передати весь обсяг відомої на той час інформації з будь-якого предмета своєму учневі.

У сучасному світі ситуація кардинально змінилася. Неможливо одній людині знати все, навіть у якійсь вузькій царині знання. До того ж численні факти містяться у мережі Інтернет.

Учні повинні мати цілком інші навички: думати, розуміти суть речей, осмислювати ідеї та концепції і вже на основі цього вміти шукати потрібну інформацію, трактувати її та застосовувати в конкретних умовах, формулювати й відстоювати особисту думку, маніпулювати великими обсягами інформації.

Різноманітність методів при поєднанні між собою дають змогу модифікувати процес навчання, зробити його легшим і необтяжливим. Наприклад, при поєднанні інтерактивного методу навчання вчитель за один і той же проміжок часу може виконати більший обсяг роботи, досягти високої результативності у засвоєнні матеріалу і формуванні вмінь учнів. У процесі такої навчальної діяльності (при використанні планування, рефлексії, самоконтролю, взаємоконтролю) формуються мотиви навчання, гуманні стосунки між дітьми; формуються вміння співпрацювати.

Впровадження системи інтерактивного навчання приносить користь:

- конкретному учню – усвідомлення включення в спільну роботу, готовність до роботи у групах на інших уроках, розвиток рефлексії, становлення суб'єктивної позиції в навчанні;
- навчальній групі – розвиток навичок спілкування і взаємодії у малій групі, формування ціннісно-орієнтованої єдності групи, прийняття моральних норм і правил спільної діяльності;
- класу – оцінювання процесу і результату спільної діяльності, підвищення пізнавальної активності класу, розвиток аналізу й самоаналізу у процесі групової роботи, нестандартний підхід до організації навчального процесу, підвищення пізнавальної активності класу, багатомірне опанування навчального матеріалу, формування готовності до особистісної взаємодії. Використання інтерактивних методів навчання на уроках в початковій школі допомагає досягнути триєдиної мети навчання: навчальної, розвивальної та виховної [3].

У процесі застосування інтерактивних технологій, як правило, моделюються реальні життєві ситуації, пропонуються проблеми для спільного вирішення, застосовуються рольові ігри. Тому інтерактивні технології найбільше сприяють формуванню в учнів умінь і навичок, виробленню особистих цінностей, створюють атмосферу співробітництва, творчої взаємодії в навчанні.

Інтерактивні технології потребують певної зміни життя класу, а також значної кількості часу для підготовки як учням, так і вчителям. Починати потрібно з поступового застосування цих технологій. Як вчителю, так і учням треба звикнути до них.

Використання інтерактивних технологій – не самоціль. Це лише засіб для досягнення такої атмосфери в класі, яка найкраще сприяє співробітництву, порозумінню й доброзичливості, дає можливість дійсно реалізувати особистісно-орієнтоване навчання.

Все більше у навчальних закладах набувають поширення технології навчально-виховного процесу, які ґрунтуються на використанні новітніх електронних засобів. Мета новітніх інформаційних технологій полягає у підготовці учнів до повноцінної діяльності в умовах інформаційного суспільства.

Робота з інформаційним пристроєм сприяє підвищенню інтересу й загальної мотивації до навчання, індивідуалізації навчання, активізації учіння завдяки найширшому використанню привабливих і швидкозмінних форм подання інформації, доступності для учнів «банків інформації», створенню ситуацій змагання учнів із машиною та із собою; розширенню тестового матеріалу, об'єктивності контролю, але і потребує більшої уваги за інформаційними потоками з боку вчителя.

Використання і поєднання у навчально-виховному процесі інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) у початковій школі має значний вплив на виховання дітей: естетичне виховання за рахунок використання можливостей комп'ютерної графіки, технології мультимедіа; виховання комп'ютерної комунікативної етики. До основних напрямів використання ІКТ у початковій школі належать: проведення уроків-презентацій, використання електронних навчальних посібників, розв'язування інтерактивних кросвордів, тестовий комп'ютерний контроль, комп'ютерні дидактичні ігри, Інтернет ресурси [1].

Засоби ІКТ на уроках знижують емоційну напругу в класі, уводять учнів у світ ігрових навчальних технологій, що сприяє не тільки закріпленню отриманих знань в ігрових ситуаціях, а й появи бажання досягати успіху в цьому, використовувати комп'ютер або мережу як засіб навчання.

Рівень реалізації мотиваційного компонента діяльності вчителя, таким чином, значно зростає. Інформаційно-комунікаційна підтримка навчального процесу розвиває наочно-образний, наочно-дієвий, інтуїтивний, творчий види мислення школяра; комунікативні здібності. Формує вміння приймати оптимальне рішення, або пропонувати варіанти рішень у складній ситуації; розвиває навички самоосвіти і самоконтролю; закладає основи інформаційної культури і початки розвитку вмінь здійснювати обробку інформації. Комп'ютерні технології дозволяють істотно змінити способи керування навчальною діяльністю, залучити учнів до активної роботи у класі.

Майбутні вчителі початкових класів мають володіти програмами, що містяться у пакеті Microsoft Office – текстовий редактор Microsoft Word необхідний для створення дидактичних засобів навчання до різноманітних уроків, а також для вивчення учнями 1–4 класів на уроках інформатики роботи з цією програмою (введення, редагування, форматування тексту. Робота з програмою-додатком WordArt); – табличний процесор Microsoft Excel, та ін.

Електронні таблиці слід використовувати вчителю початкової школи під час аналізу успішності учнів, проведення тестування, укладення дидактичного матеріалу, в якому наочно подано необхідну інформацію.

Microsoft Power Point – незамінний засіб навчального процесу – один із нових видів інформаційних технологій, програма, що дозволяє створювати навчальні презентації, доповіді. Опанувавши програму, учитель сам стає режисером свого заняття. Ця програма дозволяє педагогу створити анімаційний опорний конспект уроку, додати відео- та аудіо-фрагмент, зобразити в динаміці якесь явище, подію, що допоможе учневі легше засвоїти новий навчальний матеріал. На якісно новому рівні проходять заняття з використанням методів групового навчання, дидактичних ігор, вікторин, конкурсів тощо.

Можливості використання комп'ютерної техніки значно розширюється за рахунок впровадження інтерактивних дошок.

Інтерактивна дошка – це гнучкий інструмент, що поєднує простоту звичайної маркерної дошки з можливостями комп'ютера. У комбінації з мультимедійним проектором вона стає великим інтерактивним екраном.

З усього перерахованого вище робимо висновок, що комбінаторні технології мають значну кількість педагогічних можливостей використання в початкових класах як в Україні так і закордоном. Тому сучасний вчитель початкових класів повинен запроваджувати і вміти комбінувати технології у початковій школі, щоб не нашкодити своїм учням, а оволодіти методикою організації навчально-виховного процесу, що в сукупності означає опанування вчителем визначених компетентностей.

Виходячи з вищезазначеного, при використанні сучасних методів навчання в Україні, спостерігається тенденція до зростання економічного рівня країни. За даними дослідження європейських систем освіти і професійної підготовки кадрів – кожен додатковий рік, проведений учнем у школі, підвищує макроекономічну продуктивність країни на 6,2 %, та на 1,3 % у віддаленій перспективі у контексті пришвидшення

технологічного прогресу.

Види і форми навчання в початковій школі України дуже динамічні і постійно трансформуються. Відбувається і безперервна зміна методів, впровадження більш досконалих засобів навчання. Все це в поєднанні призводить до виникнення нових технологій навчання, які при визначеному застосуванні повинні просувати розвиток суспільства в цілому. Тому в перспективі вбачаємо подальше вивчення нових технологій для підготовки вчителів початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтерактивні технології навчання в початковій школі: навч. посіб. / О. І. Пометун, Г. І. Коберник, О. А. Комар та ін. Умань: РВЦ «Софія», 2009. 264 с.
2. Осадченко І. І. Дидактична взаємозалежність технології проблемного, контекстового та ситуаційного навчання. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Педагогіка та психологія*. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. Вип. 517. С. 97–110.
3. Комар О. А. Результати експериментальної роботи з підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Умань: ПП Жовтий, 2010. Вип. 33. С. 69–79.
4. Локшина О. І. ІКТ-орієнтованість змісту шкільної освіти в країнах Європейського Союзу. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Т. 45, Вип. 1. С. 21–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_45_1_5.
5. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. 256 с.

REFERENCES

1. Interaktyvni tekhnolohii navchannia v pochatkovii shkoli. (2009). O. I. Pometun, G. I. Kobernyk, O. A. Komar (Ed.) ta in. Uman': RVCz «Sofia» [in Ukrainian].
2. Osadchenko, I. I. (2010). Dydaktychna vzaiemozalezhnist' tekhnolohii problemnoho, kontekstovoho ta sytuatsiinoho navchannia. *Naukovyi visnyk Chernivets'koho universytetu*. Seria: Pedagogika ta psykholohiia. Chernivtsi: Chernivets'kyi nats. un-t, issue 517, 97–110 [in Ukrainian].
3. Komar, O. A. (2010). Rezul'taty eksperymental'noi roboty z pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoii shkoly do zastosuvannia interaktyvnoi tehnolohii. *Psykhologo-pedahohichni problemy sil's'koi shkoly*. Uman': PP Zhovtyi Issue 33, 69–79 [in Ukrainian].
4. Lokshyna, O. I. (2015). IKT-zorientovanist' zmistu shkil'noi osvity' v krainah Yevropeis'koho Soiuzu. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*. Vol. 45, issue 1, 21–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_45_1_5 [in Ukrainian].
5. Osvitni tekhnolohii. (2001). O. M. Pehoty (Ed.). O. M. Pexota, A. Z. Kiktenko, O. M. Liubars'ka ta in. Kyiv: A.S.K. [in Ukrainian].